

Tisková zpráva

Veřejnost o důvodech k odstoupení politiků z funkce – březen 2020

- ⊙ Sběr dat probíhal ve dnech 29. 2. – 11. 3. 2020. Výsledky tedy nereflektují aktuální situaci, ani události uplynulých týdnů, jako je vyhlášení nouzového stavu 12. 3. kvůli pandemii nemoci COVID-19 a všechna následná opatření. Zveřejněná data tak neslouží jako reflexe současného stavu, ale jsou cenná jako informace do časové řady v rámci ostatních měření.
- ⊙ Více než čtyři pětiny dotázaných zastávají názor, že politik by měl odstoupit, pokud je usvědčen nebo jen obviněn z trestného činu, a to ať tento čin souvisí, nebo nesouvisí s jeho funkcí a rovněž i pokud neoprávněně používal akademický nebo vědecký titul.
- ⊙ Jen o málo více než čtvrtina dotázaných zastává názor, že politik by měl odstoupit z důvodů přistižení při manželské nevěře a trestného činu příbuzné osoby. Dvě pětiny jsou pro odstoupení z důvodu přestupku, který nesouvisí s výkonem funkce.
- ⊙ Od minulého šetření v roce 2018 se postoje k důvodům pro odstoupení vesměs významně neposunuly, v porovnání s rokem 2015 je patrný výrazný posun v podobě poklesu souhlasu s důvody jako je nevyjasněnost majetkových nebo finančních operací, spojení politika s nějakou trestnou činností, případně obvinění politika z trestného činu nesouvisejícího s výkonem jeho funkce.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

V březnu Centrum pro výzkum veřejného mínění zjišťovalo, jak obyvatelé ČR pohlíží na různé situace, jež mohou být důvodem pro to, aby veřejný činitel či politik, který se v nich ocitne, odstoupil ze své funkce¹.

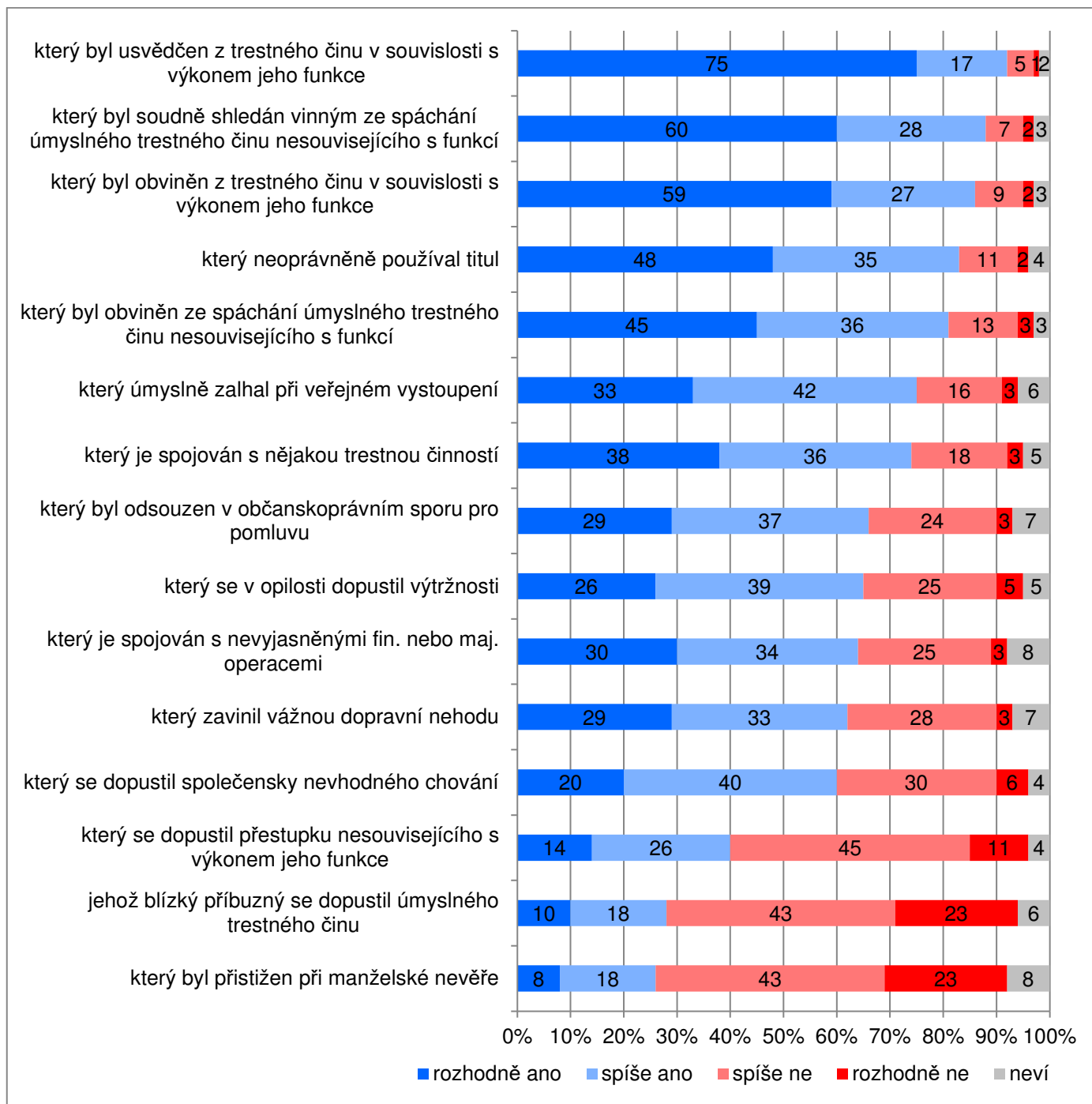
Důvody pro odstoupení politiků jsou vcelku logicky vázány zejména na trestnou činnost. Převládá názor, že dotyčný by měl odstoupit nejen v souvislosti s prokázanou trestnou činností související s výkonem funkce (92 % „rozhodně + spíše ano“), ale také v situaci, kdy je z takové trestné činnosti pouze obviněn (86 %), případně pokud prokazatelně spáchal jakýkoliv trestný čin (88 %) nebo byl z jeho spáchání obviněn (81 %), přičemž tento čin nesouvisí s výkonem jeho funkce nebo politickou činností. Podobně jednoznačně je vnímáno jako důvod k odstoupení neoprávněné používání vědeckého nebo akademického titulu (83 %), nebo to, pokud je někdo veřejně dáván do souvislosti s nějakou trestnou činností (74 %). S výjimkou posledně uvedené situace tak ve všech těchto případech nejenže celkový souhlas vyjadřovaly více než čtyři z pěti dotázaných a u důvodů spojených s trestnými činy souvisejícími s výkonem funkce či s pravomocným odsouzením za jakýkoli trestný čin to bylo dokonce kolem osmi či devíti z deseti dotázaných, ale zároveň zdaleka největší část respondentů zde volila variantu odpovědi „rozhodně ano“. Různě velká většina občanů jako důvod k odstoupení z funkce rozhodně nebo spíše shledává i úmyslnou lež ve veřejném vystoupení (75 %), odsouzení v občanskoprávním sporu pro pomluvu (66 %), spáchání opilecké výtržnosti (65 %),

¹ Znění otázky: „V minulosti se objevila řada případů, kdy někteří čelní politici byli vyzýváni jinými politiky, novináři nebo i částí veřejnosti k tomu, aby odstoupili ze svých funkcí kvůli různým problémům, které se objevily v souvislosti s jejich jménem. Rádi bychom obecně věděli, jaké problémy jsou podle Vás slučitelné s výkonem vysoké funkce v politice a jaké by naopak měly vést k rezignaci příslušného politika. Myslíte si, že by ze své funkce měl odstoupit politik, a) který se v opilosti dopustil výtržnosti, b) který se dopustil společensky nevhodného chování, jako např. vulgárního vyjadřování na veřejnosti, c) který byl přistižen při manželské nevěře, d) který úmyslně zalhal při veřejném vystoupení, e) který neoprávněně používal akademický nebo vědecký titul, f) který se dopustil přestupku nesouvisejícího s výkonem jeho funkce, např. výrazného překročení maximální povolené rychlosti, jízdy na červenou apod.? g) Měl by ze své funkce odstoupit politik, který zavinil vážnou dopravní nehodu, h) který byl odsouzen v občanskoprávním soudním řízení pro pomluvu, i) který je veřejně dáván do souvislosti s nějakými nevyjasněnými finančními nebo majetkovými operacemi, ve kterých není zřejmé, zda byl či nebyl porušen zákon, j) který je veřejně dáván do souvislosti s nějakou trestnou činností? k) Měl by ze své funkce odstoupit politik, jehož blízký příbuzný se dopustil úmyslného trestného činu? l) Který byl obviněn ze spáchání úmyslného trestného činu nesouvisejícího s jeho funkcí a politickou činností, např. z ublížení na zdraví, krádeže, pojištění podvodu apod., m) který byl soudně shledán vinným ze spáchání úmyslného trestného činu nesouvisejícího s jeho funkcí a politickou činností, n) který byl obviněn z trestného činu v souvislosti s výkonem jeho funkce a politickou činností, např. z korupce, ze zneužití pravomoci veřejného činitele apod., o) který byl usvědčen z trestného činu v souvislosti s výkonem jeho funkce a politickou činností?“ Možnosti odpovědi: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

spojení s nevyjasněnými finančními nebo majetkovými operacemi, ve kterých není zřejmé, zda byl, nebo nebyl porušen zákon (64 %), zavinění vážné dopravní nehody (62 %) a rovněž společensky nevhodné chování, jako např. vulgární vyjadřování na veřejnosti (60 %).

Naopak převážně smířlivě se dotázaní staví k nevěře, kterou 66 % dotázaných nepokládá za důvod k rezignaci, zatímco 26 % ji za pádný důvod k odstoupení pokládá, a k trestné činnosti příbuzných politika (66 % ne, 28 % ano). Převážně jako nedostatečný důvod k odstoupení je vnímáno i spáchání přestupku nesouvisejícího s politickou funkcí (56 % ne, 40 % ano).

Graf 1: Měl by ze své funkce odstoupit politik... (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 29. 2. – 11. 3. 2020, 1012 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Tabulka 1: Důvody pro odstoupení z politické funkce, souhlasné odpovědi (%)

	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2018	2020
odsouzení za trestný čin související s výkonem funkce	97	98	97	97	97	97	94	92
odsouzení za trestný čin nesouvisející s výkonem funkce	96	96	96	94	94	94	90	88
obvinění z trestného činu souvisejícího s výkonem funkce	95	95	96	96	95	95	89	86
neoprávněné užívání titulu	90	87	87	93	91	91	83	83
obvinění z trestného činu nesouvisejícího s výkonem funkce	90	93	94	92	92	92	84	81
úmyslná lež	82	87	86	85	80	80	73	75
veřejná spojitost s trestnou činností	89	88	92	91	90	89	74	74
odsouzení pro pomluvu	69	67	70	66	68	64	64	66
opilecká výtržnost	78	74	75	68	66	68	62	65
nevyjasněné finance, majetek	76	72	79	80	81	79	62	64
zavinění vážné dopravní nehody	74	70	70	65	68	69	62	62
nevhodné chování, vulgarismy	64	64	69	63	59	56	55	60
přestupek (např. rychlá jízda)	45	44	46	44	42	41	37	40
trestná činnost příbuzného	40	27	34	29	32	27	27	28
manželská nevěra	26	31	35	28	23	25	22	26

Pozn.: Důvody jsou řazeny sestupně podle podílu souhlasných odpovědí (součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“) v roce 2020.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Ve srovnání s dubnem 2018, kdy proběhlo srovnatelné šetření naposledy (viz tabulku 1), došlo pouze ke dvěma změnám mírně překračujícím hranici statistické významnosti, a sice ke zvýšení podílu souhlasu s tím, že jde o pádný důvod k odstoupení politika z funkce, v případě nevhodného chování (o 5 procentních bodů) a manželské nevěry (o 4 procentní body). V porovnání s rokem 2015 pak můžeme vidět výraznější posuny v podobě poklesu podílu souhlasu s tím, že jde o důvody, pro které by politik měl odstoupit z funkce, v případě veřejné spojitosti s trestnou činností, nevyjasněných financí či majetku (v obou případech shodně o 15 procentních bodů), obvinění z trestného činu nesouvisejícího s výkonem funkce (o 11 procentních bodů), obvinění z trestného činu souvisejícího s výkonem funkce (o 9 procentních bodů), neoprávněného užívání titulu (o 8 procentních bodů), zavinění vážné dopravní nehody (o 7 procentních bodů), odsouzení za trestný čin nesouvisející s výkonem funkce (o 6 procentních bodů), odsouzení za trestný čin související s výkonem funkce (o 5 procentních bodů) a úmyslné lhaní při vystoupeních na veřejnosti (o 5 procentních bodů). Jediným zkoumaným důvodem k odstoupení, u kterého lze oproti roku 2015 vidět mírný vzestup podílu souhlasících, je nevhodné chování na veřejnosti (o 4 procentní body).

Za výrazným názorovým posunem v některých obecně formulovaných položkách dané otázky přitom pravděpodobně stojí reflexe situace okolo konkrétních kauz spojených s premiérem Andrejem Babišem, které část veřejnosti vnímá jako účelové a uměle vyvolávané jeho oponenty a politickými konkurenty. S tím korespondují zvýšené podíly explicitního nesouhlasu u nevyjasněných financí či majetku a obvinění z trestného činu nesouvisejícího s výkonem funkce mezi voliči ANO a těmi, kdo důvěřují vládě. Lidé, kteří důvěřují vládě, kromě toho častěji nesouhlasí s tím, že pádným důvodem k odstoupení politika z funkce je pouhé spojování politika s trestnou činností, dopuštění se přestupku nesouvisejícího s politickou funkcí, zavinění vážné nehody a odsouzení v občanskoprávním sporu pro pomluvu. Kromě toho podrobnější analýza ukázala, že k nevěře se poněkud shovívavěji staví muži, absolventi vysokých škol pak častěji nesouhlasí jako s důvodem pro odstoupení s výtržností v opilosti či s nevhodným chováním a častěji naopak souhlasí s nevyjasněnými finančními či majetkovými poměry.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v20-03</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
Termín terénního šetření:	<i>29. 2. - 11. 3. 2020</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Vážení dat:	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1012</i>
Počet tazatelů:	<i>179</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PS.19</i>
Kód tiskové zprávy:	<i>ps200512</i>
Zveřejněno dne:	<i>12. května 2020</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinelý.
